TỔNG QUAN SÁCH CHÂM NGÔN

Sách Châm Ngôn là một tập hợp những lời giáo huấn ngắn gọn, súc tích, mang tính hiện sinh vô cùng sâu sắc. Theo quy điển Kinh Thánh Công Giáo, Châm Ngôn là quyển thứ ba trong khối các sách Giáo Huấn, được xếp sau sách Gióp và Thánh Vịnh; tuy nhiên, trong thể loại giáo huấn, Sách Châm Ngôn thường được kể đến đầu tiên trong bộ "ngũ thư khôn ngoan".

Châm Ngôn là gì? Theo quan niệm thông thường, "châm ngôn" là những lời ngắn gọn, chứa đựng những điều khôn ngoan nhằm hướng dẫn mọi hành vi của con người. Trong truyền thống Thánh Kinh, "Châm ngôn" là một thể văn được xây dựng theo lối song đối: "Con khôn làm cha vui sướng, con dại làm mẹ buồn phiền" (Cn 10,1). Ngoài ra, trong sách Châm Ngôn còn có các *huấn dụ* là những lời khuyên dạy dành cho con cái hay các môn sinh: "Hỡi con, lời thầy, con hãy giữ, huấn lệnh của thầy hãy ấp ủ trong tim" (Cn 7,1). C*ác diễn từ* cũng được sử dụng nhiều trong Sách Châm Ngôn, trong đó, Đức Khôn Ngoan được nhân cách hóa, tự nói về mình và kêu gọi con người đến với mình. Ở cuối sách Châm Ngôn còn có một *bài thơ chữ đầu*, tức các câu thơ bắt đầu bằng một mẫu tự theo thứ tự của 22 chữ cái Híp-ri.

Ai là tác giả sách Châm Ngôn? Sách Châm Ngôn được quy cho vua Salomon. Tuy nhiên, điều chắc chắn rằng, Salomôn không phải là tác giả của 31 chương trong sách, vì còn có sự đóng góp của nhiều tác giả hữu danh cũng như vô danh, trong Israel cũng như ngoài Israel. Để có được Sách Châm ngôn như ngày nay, đó là công trình soạn thảo của nhiều người, qua nhiều giai đoạn lịch sử của Ít-ra-en, nhất là thời hậu lưu đày Ba-bi-lon.

Sách Châm Ngôn được sắp xếp ra sao? Dựa vào đề tựa và thể văn, Sách Châm Ngôn được chia thành nhiều khối nhỏ. Sau bảy câu dẫn nhập tổng quát là 9 chương đầu với nhiều huấn dụ và diễn từ mang nét giáo dục. Tiếp đến, từ chương 10 đến chương 29, có hàng trăm câu châm ngôn cổ xưa xoay quanh mọi mặt của cuộc sống, nào là công việc, gia đình, hàng xóm, tình bạn, tình yêu, nào là học hành, vui chơi, tính tốt, tật xấu, lòng đạo. Chương 30 và 31 mang dấu ấn sự nhu nhập nền minh triết nước ngoài, cách riêng của hai học giả A-gua và Lơ-mu-en. Bài thơ chữ cái kết lại tác phẩm bằng cách khắc họa hình ảnh Người nữ đảm đang như hiện thân của chính Đức Khôn Ngoan mà con người được mời gọi không ngừng tìm kiếm và dõi theo.

Đâu là những sứ điệp đáng lưu tâm của Sách Châm Ngôn? Sách Châm Ngôn dạy chúng ta lòng tôn kính Thiên Chúa. Đây là sứ điệp tiên yếu và chính yếu mà sách muốn thông truyền. Thật vậy, khôn ngoan không chỉ là sự tinh tế nhân loại dựa trên kinh nghiệm, nhưng trên hết là một hồng ân đến từ chính Thiên Chúa, là lòng đạo đức đối với Thiên Chúa. Sách cũng phác họa chân dung về Thiên Chúa - một Thiên Chúa tạo dựng con người, rồi tiếp tục hướng dẫn mọi bước đường của con người, và sẽ thưởng phạt người lành kẻ dữ xứng với việc họ làm. Chính vì thế, Sách Châm Ngôn kêu gọi mọi người hãy sống đạo đức, qua thái độ tự chủ trong lời nói, cảnh giác trước bạn xấu và những phụ nữ lẳng lơ, phải tôn trọng người nghèo, giúp người cô thế, tránh lười biếng – rượu chè, hãy thảo kính cha mẹ … Tắt một lời, Sách Châm Ngôn hướng dẫn con người trong hành trình thành tài, thành nhân và cả thành thánh.

Sách Châm Ngôn có ý nghĩa gì đối với người Kitô hữu hôm nay? Khi đọc sách Châm ngôn, ta thấy lời giáo huấn của sách dường như chỉ dừng lại ở khía cạnh nhân bản là đời sống lương thiện. Tuy nhiên từ góc độ nhân bản này, nền luân lý của Tin Mừng Kitô giáo bắt đầu được xây dựng. Cụ thể, Tân Ước đã trích dẫn khoảng 14 lần những lời của sách Châm Ngôn, cũng như nhiều lần lấy lại tư tưởng của sách. Dầu vậy, vì chưa có được quan niệm về sự thưởng phạt đời sau, Sách Châm Ngôn cần ánh sáng của đức tin Kitô giáo để đạt đến một mạc khải toàn diện và trọn vẹn.

Cuộc sống của con người ngày nay ngày càng phức tạp. Những giáo huấn của sách Châm Ngôn không là những chỉ thị phải giữ cho bằng là những bài học cụ thể để sống tương quan với Thiên Chúa, với tha nhân và chính mình. Vì thế, người Kitô hữu hôm nay vẫn có thể tìm thấy nơi Sách Châm Ngôn những bài học vô cùng hữu ích cho đời sống thường nhật cũng như cho hành trình đức tin!